

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 8. Circa mutua[m] parentum, ac filiorum obligatione[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

Sect. I. De Præcepto IV Recept Sent 237

uar. su. c. 14. n. 19. Sayr. in Clauis. l. 7. c. 7. n. 7. Tolet. lib. 5. c. 1. Filiuc. tract. 28. p. 1. a. num. 1. 9. Laym. l. 5. tract. 1. o. p. 2. c. 2. num. 6.

38 Obligatio uxoris erga virum.
Vxoris autem erga virum obligationes adnoto. Præter obedientiam debitam in redditione coniugalibus actus, tenetur etiam in iis, quæ pertinent ad bonos mores, & familiæ gubernationem obtemperare: ita ut nolle viro obedire in materia graui præcipiente, ut velle, præter viro, independentem gubernare, sit lethale peccatum. In rixis cum viro peccare potest, si cum in blasphemias sua morositate in rixa prorumpere faciat: vel si ex contemptu ei debitam submissionem non præstet, dum præceptum est iustum. Tenetur vxor sequi virum, quo velit eam ducere, ut ibi cohabitent, quinque exceptis casibus: si mortis periculum immineret, si peccati mortalis subesset periculum, si ipsa esset ancilla, si vir vagus esset, & ita post matrimonium factus. Si in coniugio pactum interuenerit, non mutandi locum, si tamen casus vigens mutandi contingeret, non obstat pacto, maritum sequi tenetur. Tolet. l. 5. c. 2. Nauar. sum. c. 14. num. 20. Syluest. v. vxor. q. 8. Filiuc. tract. 28. p. 1. num. 144. Sayr. in Clauis. l. 7. cap. 7. n. 10.

CAPVT VII.

De mutuis Magistri ac Discipuli obligationibus.

41 Obligatio discipuli erga magistrum.
DISCIPULI erga Magistros honorem, & reuerentiam debent. In rebus pertinentibus ad bonos mores eis, sicut parentibus, tenentur obedire. Debent diligenter studiis vacare: in quo possunt aliqua-

do grauitur delinquere ratione damni familiæ hanc ob causam illati. Pecunia a parentibus tradita debet expendere iuxta Magistrorum, quorum curæ commissi sunt, voluntatem, in res videlicet honestas. Vnde in his delinquere possunt, nempe si ob finem mortalem studeant, vel sine iusta causa, si Academia statuta ad lethale obligantia non seruent, si suffragentur indigno, aut curent alium indignum suffragari, si scientias veritas, aut superstitionis ediscant, si contra veritatem a se cognitam altercationes excitent non disputandi gratia, & maxime si id cum scandalo fiat. Si demum cum possint, stipendium Præceptorum non soluam. Nauar. sum. cap. 2. §. nu. 59. Filiuc. tract. 28. p. 1. num. 149. & 150.

39 Magistri erga discipulum obligatio.
Iam verò obligationem Magistri erga discipulos annotari. Tenetur non dissimulare discipulorum crimina, sed corripere, ubi fuerit opus. Debet adhibere studium, ut discipuli in literis promoueantur: & curam eorum gerere in rebus ad mores attinentibus, & honestam educationem. Vnde cauere debet, ne animæ noxia documenta tradat: quæ essent, contra Fidem, aut bonos mores: aut ne falsa velut vera doceant ex industria. Quia hoc esset proculdubio mortale, sicut etiam, si auerteret scholasticos auditores ab aliis Doctoribus cum eorum iniuria, aut auditorum damno. Tenetur præterea stipendia iusto maiora non exigere. Nec se ad docendum exponere, si se non agnoscat idoneum. Debet item se discipulorum capui accommodare. Et non denegare dignis Doctoratus insignia, aut indigno concedere. Peccaret enim mortaliter præsertim in Theologia, iure Canonico, Ciuili, & Medicina. Filiuc. tract. 28. p. 2. a. n. 151. Nauar. sum. cap. 5. numer. 55. Caiet. sum. v. Magistrorum peccata.

SECTIO SECVNDA.

De Præcepto quarto Decalogi, Problemata.

CAPVT VIII.

Circa mutuam parentum, ac filiorum obligationem.

PROBL. I.

Parents, exponens filium, quando eum alere potest, tenetur & non tenetur ad restitutionem.

40 Ceterum suppono.
SUPPONO, grauitur contra ius naturale delinquere parentem, qui cum filios legitimos vel sparios alere possit eos exponit in Templis, aut biuiis, aut ad inuas hospitaliū, aut in locis publicis, vel secre-

tis: & teneri ad restitutionem pro educatione loco illi, cui exposuit, & munus educandi suscepit. Quæ quidem restitutio gerenda est pro eo tempore, quo aliis filius inferuire non poterat. Quia postea inferuendo aliis sibi vitium poterat comparare. Tolet. lib. 5. cap. 1. num. 9. Nauar. sum. cap. 14. numer. 17. Ceterum sunt nonnullæ vrbes, ut mea Vallisolerana, & aliæ plures in Hispania, & in reliquis Regnis Christianicis, quæ habent bona aliqua publica ex prouentibus secularium reddituum, ad puerorum expositorum educationem applicata. De his dubitari, an parentem filium, quem alere poterat, ad restitutionem teneatur?

42 Non tenetur.
Non tenetur. Quia illa bona ad hunc finem communi omnium ciuium consensu sunt ad dicta, & vnusquisque ciuis suam habet portionem in huiusmodi bonis. Sic nonnulli quos, presso nomine memorat Pagündez. 82. citadus.

43 Tenetur quidem.
Tenetur quidem. Quia licet ea bona communi ciuium consensu ad hunc finem sint applicata

plicata sunt tamen addicta pro alendis filiis expositis, quorum parentes inopia laborent, vt constar ex ipsa pijs operis fundatione. Ita Sylvest. v. *Adulterium*, num. 7. quaest. 5. Nauar. sum. c. 16. num. 40. Rebel. part. 1. de obligat. iust. l. 3. g. 10. num. 8. Fagund. tom. 1. Decal. l. 4. c. 1. n. 5.

44 Existimo omnino, cum ad restitutionem teneri: eamque gerendam esse hospitali ipsi, vbi infantes huiusmodi receptantur. At si aliqua ex tutionem hospitali fieri non possit, pauperibus est pitati ipsi gerendam. causa hospitali fieri non possit, pauperibus est communiter in materia restitutionis Doctores aduertunt; proderit enim animabus ea bona applicantium.

PROBL. II.

Pater tenetur, & non tenetur filios, & filias spurias pauperes dotare secundum naturalem iure alere obligatur.

45 Tenetur quidem. Quia cap. Cum haberet, De eo qui duxit uxorem eam, quam polluit, id deciditur; ibi: Vterque ad finem (id est, tam pater quam mater) liberis suis secundum quod eis suppetunt facultates, necessaria subministrant. Vbi habetur spurios alendos esse à parentibus pro suarum facultatum ratione. Vnde inferitur, bene valere argumentum de alimentis ad dotem: & idem esse dicendum de illis, ac de dote. Quia dos datur in vitam subsidium ad alendam vitam, & loco alimentorum succedit. Tenentur ergo parentes naturali iure filios & filias dotare spurias pro ratione alimentorum: sicut eodem ex iure alere tenentur: & ad id possunt in forensi iudicio, cogi si habeant facultates. Sic Nauar. su. c. 14. n. 17. Sylvest. v. *Alimentum*, n. 2. Bartol. in l. finali, ff. de his quibus vt indig. n. 7. Bald. in l. Et ne mater. C. de iure dotium. Sanchez lib. 4. de matr. d. 26. num. 10. & lib. 7. d. 88. num. 32. Azor. p. 2. cap. 40. quaest. 6. & alij.

46 Minimè tenetur, si non velit, nec ad id potest test in foro externo cogi. Quia non valet argumentum de alimentis ad dotem: nam alimenta dantur diebus, & in singulos menses, vel annos: dos verò simul & in vno cumulo constituitur; vnde in dote agitur de maiori parentum praeiudicio, quàm in alimentis. Quare licet patres teneantur alere, non tamè tenentur filios spurios dotare: possunt autem si velint, id efficere. Et quia in dote erit scandalum, non autem in alimentis soluendis, videtur pater suam incontinentiam renouare, & alios suo prauo exemplo ad peccatum inducere: non sic in alimentis praestandis. Ita Panormit. ad cap. Pervenit, de arbit. num. 1. Vasquez de success. creata lib. 1. §. 20. num. 314. Molina tom. 1. de iust. d. 224. num. 22. & Fagund. tom. 1. Decal. lib. 4. cap. 1. num. 7. hanc sententiam probabilem esse fatetur, & magis in eam, quam in primam inclinare, licet primam eligat, quia communior est, & plurium Doctorum auctoritate fulcitur.

47 Ego autem licet primam communiorē etiam, & vltimam astrictiorem, probabiliorē credo esse secundam, cui quidem adhaereo. Quia dos non constituitur primario ad alendam vitam, sed ad familiam sustentandam; parentes

autem solum ductu naturae tenentur, vitam filiorum filiarumque spuriarum alere, non autem sustentare familiam. Poterunt itaque parentes huiusmodi filios & filias si pauperes sint, dotare, si velint, elemosyna titulo: non tamen dotare; nec ad id possunt in foro interno, aut externo cogi.

PROBL. III.

Si filij qui votum castitatis emisere, id sepe ex incontinentia violent: parentes possunt, & non possunt eis suadere, vt ducant uxorem.

38 Certum est, delinquere lethaler parents qui filium, aut filiam voto castitatis adstrictam cogunt coniugio colligari. Quatrim verò, vtrum filio habenti votum castitatis, & in concubinato existenti, & ita carnis stimulis agitato, vt passim succumbat, & vix se valeat continere, licite suadere possit, vt ineat coniugium, eique id praecipere: vt sic minus delinquat?

Potest planè. Quia ex duobus malis minus est eligendum: minus autem malum est vnum patrare peccatum, ducendo contra votum uxorem, quam plura saepe contra idem votum sacrilegia committere. At licitum est minus malum consulere, vt maius vitetur, vt est commune affatum. Et quia filius per hoc patris consilium minime ad peccandum inducitur: nam cum ille maius peccatum, & plura peccata ex peruersae naturae debilitate patrare soleat, solum tunc ad id inducitur, vt peccatum minuat, & vt saltem à parte culpae patrandae desistat. Sic D. Epiphanius lib. 2. contr. haeres. 1. her. 61. Vbi postquam docuit, gravissimè delinquere, qui contra castitatis votum matrimonio colligantur: consulit ei, qui saepe cadit vt matrimonium ineat. Melius est (inquit) vnum peccatum habere, quam plurimè melius est, lapsum palam sibi uxorem sumere, quam quodidie occultis iaculis fauciari. Angel. v. *Matrimonium*, i. imped. 5. Veracru. part. 1. spec. a. 15. dub. vltim. Matienzo lib. 1. recopil. tit. 1. rub. glof. a. num. 12.

50 Minimè potest. Quia vt minus malum licite consulatur, opus est, vt ad maius malum iam quisque sit determinatus, & vt illius perpetrationem resolutione elegerit, ac statuerit apud se committendam: & non sufficit prauus habitus hominem ad lapsum carnis impellens. Vnde cum huiusmodi filius solum ex praua consuetudine succumbat, nec resolutione electum habeat matrimonium: nunquam licitum erit post votum castitatis illi matrimonium consulere, cum id non sit consulere minus malum, sed consulere malum simpliciter. Ita Sylvest. v. *Matrimonium*, 7. quaest. 5. disto 9. Sum. Altens. pa. 2. l. 8. tit. 10. ar. vni. quaest. 10. Hostiens. sum. tit. de voto, num. 5. Gregor. Lopez l. 2. v. Tan tenuos, tit. 8. parr. 1. Sanchez l. 7. de matr. d. 1. m. 29. Fagund. tom. 1. Decal. lib. 4. cap. 1. num. 17.

51 Probabilius hoc longe existimo. Nam vt licita sit consultatio, & suasio minoris mali, opus est vt nullo alio remedio possit quisque à maiori mali retrahi patrione, nisi illo minori malo sibi proposito: vt docet Sanchez l. 7. de

de matrimo. d. 1. v. num. 2. 1. Sotus libr. 6. de iust. quæst. 1. art. 5. & alij. Vnde si certis coniecturis constar, nullum remedium adhuc adhibendum fuisse à filio, ut ab eo vitio emergat: & illum nondum animo statuisse matrimonium contrahere ad maius malum vitandum: nefas erit, illi ut coniugium inear, Persuadere. Scio S. Lothum à Patribus vendicari à culpa offerentem Sodomitis filias contrahendas: eo quod minus malum consuleret. At idem liber à crimine consulens, quia Sodomitæ maioris mali iam fecerant electionem. Verum D. Epiphanius ibi consiluit, ut impetrata dispensatione, ac debito modo contraheret.

PROBL. IV.

Filij Catholici tenentur, & non tenentur parentibus hæreticis, Ethnicis, Turcis: & parentibus Catholici tenentur, & non tenentur filiis hæreticis, Ethnicis, Turcis alimenta impertire, (etiamsi conueriti nolint) in gravi necessitate.

52
Tenentur
quidem.

Tenentur quidem non solum in extrema, sed & in gravi necessitate. Quia hæc obligatio ex iure naturæ oritur, nec inuenitur aliquod ius humanum illam auferens propter infidelitatis in pœnam. Sic Azor. tom. 2. l. 2. cap. 3. quæst. 1. & 3. Gloss. ad cap. 1. verb. Fidelis, dist. 30. & Castro libr. 2. de iura heret. punit. cap. 7. Surdusque tractat de alim. tit. 1. quæstion. 18. num. 3. asserunt, semper patrem hæreticum indigentem præferendum esse extraneo Catholico in elemosyna à filio eroganda, ut habetur lege Regia 8. tit. 2. p. 1.

53
Non tenentur.

Non tenentur in gravi necessitate. Secus in extrema. Quia maiori vinculo iuris naturæ est pater adstrictus ad filios, quam filij ad patrem: natura enim descendit à parentibus ad filios, & non ascendit à filij ad patrem: Sed patres Catholici non tenentur hæreticos filios alere, nisi extremè indigentes, ut cum multis probat Surdus tract. de alim. tit. 7. q. 2. à num. 6. Ergo neque filij tenentur alere hæreticos parentes, nisi in extrema constituantur necessitate. Ita Lara leg. si quis à liberis, §. si impubes num. 1. ff. de liber. agnos. Surdus citat. à num. 29. ad 35. Sanch. lib. 2. Decalog. cap. 24. num. 7. Fagund. tom. 1. Decalog. libr. 4. cap. 2. num. 6.

54
Hoc probabilius esse creditur.

Hoc probabilius esse crediderim. Nam pater potest filium hæreticum priuare hereditate, ut constat ex Authent. Ut cum, de appellat. agnos. §. Causas, & l. Regia 7. tit. 7. part. 6. Et Sanch. citatus, asserit, in omnibus casibus, in quibus possunt parentes filios, ac filias exheredare, posse quoque eis, seclusa extrema necessitate negare alimenta. Ergo filius Catholicus non tenetur parenti hæretico alimenta largiri, nisi in necessitate extrema; nec pater Catholicus filio hæretico. Nam cum hæc sint correlatiua, id quod disponitur in vno, etiam in altero disponitur.

PROBL. V.

Filius tenetur, & non tenetur patrem infidelem in extrema necessitate constituere alere, si conetur eum à fide auertere.

Tenetur planè. Quia licet ex fide teneatur filius patrem de infidelitate accusare, si sit hæreticus, &c. tenetur tamen ex naturæ iure in extremis constituto succurrere; nam vel hæretico pertinaci comburendo alimenta non denegantur. Sic Gloss. ad cap. 1. verb. Fidelis, dist. 30. Azor. tom. 2. lib. 2. quæst. 2. & 3.

55
Tenetur pater.

Minimè tenetur si parens, filium Catholicum à fide conetur auertere, & nolit ab ea intentione resilire. Quia parentes, fratres, & foror: si nos ad peccatum impellant, deferere, & odio habere tenemur, iuxta illud Dominicum Luc. 4. si quis venit ad me, & non odit patrem suum, &c. Quod tunc intelligendum est (ait D. Thom. 2. 2. quæst. 101. art. 4. ad 1.) quando illi filios ad deferendam fidem, & ad malum compellunt. Vnde si eos deferere tenemur: Ergo & eis necessaria alimenta ad vitam negare, si nolint ab illa intentione desistere. Sunt iam non patres, sed hostes animæ, & salutis. Ita ex D. Thoma Fagund. tom. 1. Decalog. libr. 4. cap. 2. num. 7.

56
Non tenetur.

Hoc omnino asserendum esse reor. Nam filij Catholici possunt de hæresis crimine parentes accusare, si eos à fide conentur auertere, etiamsi sciant, parentes ob id esse igni tradendos, ut docet Tolet. lib. 5. cap. 1. ad finem. Ergo si possunt eos accusare Catholici filij, poterunt etiam eis abnegare alimenta, quamuis accidat inedia deperire. Addit Fagundez num. 8. non solum posse eis alimenta abnegare, si à fide illos abducere conentur; sed eos posse etiam occidere cum moderamine inculpatae tutelæ, si filios ad deferendam fidem vi compellant, tanquam hostes naturæ humanæ iura violantes, non tamen in vincula trudere, ut fame depereant. Nam si tempus longius sit, ad Fidei Censores patet aditus, qui tunc huic morbo grauissimo poterunt mederi. Ariolan. ad cap. 1. libri 1. Machab. & Auctor. Summula ex sum. Toleti ad cap. 1. libri 5. in additione.

57
Hoc vnicè tenendum est.

PROBL. VI.

Fiscus tenetur, & non tenetur, ex bonis confiscatis patrum filios Catholicos extremè laborantes alere.

Tenentur: nec vnquam in bonis patris publicantur alimenta debita filiis, imò nec eorū legitima. Quia sicut filius nō potest negare patri hæretico in extremis constituto præcisa vitæ alimentaria: nec etiā pater filio: fiscus autem in loco patris succedit: Ergo tenetur filium alere. An non videtur extrema crudelitas ob parentum delicta, in quibus à culpa immunes filij reperiuntur, eos quoque velle fame perire? Sic multi Doctores apud Peregrin. de iure fisci, libr. 5. tit. 1. à num. 34. usque ad 44. & apud

58
Tenentur quidem.

apud Farin. *Pract. tom. 1. p. 1. tit. de delict. & pan.*

29
Non tenetur.

Non tenetur, sed ob crimen laesae maiestatis & haereticis, dumtaxat negari possunt filiis alimenta ad vitam necessaria post bonorum patris publicationem. Quia etsi parentes teneantur iura naturae filios alere, & filius loco succedat parentum; tamen ob hoc non impediuntur parentes quin possint omnia sua bona, nullis alimentis filiorum reservatis, hypothecae alicui subicere, & per contractum applicare: & ex vi huius hypothecae saepe a creditoribus omnia usurpantur, nullis deductis filiorum alimentis: Ergo à fortiori id poterunt per delictum: nam prior obligatio oritur ex voluntate propria parentum, posterior verò ex legis statuto ob bonum commune. Ita Imola. *Clement. Pastor. num. 15. de sentent. & re iudic. Ioan. Lupus cap. Per vestras, notab. 1. §. 23. num. 16. de donat. inter virum, & uxorem. Simanc. de cathol. institut. tit. 29. num. 12. Lara. l. Si quis à liberis, §. si mater. num. 16. ff. de liber. agnosc. Sanch. l. 2. Decal. cap. 16. num. 15. Bossius. in sua pract. criminat. tit. de bonor. public. num. 8. Fagund. tom. 1. Decal. l. 4. cap. 2. num. 9.*

90
Idem assero.

Certe exceptis criminibus laesae maiestatis, & haereticis, in publicatione omnium bonorum ob alia quaecumque delicta, semper reservantur filiis, natis ante praefatam publicationem, sua alimenta. Profectò ante latam haereticis sententiam incurta, & ante bonorum publicationem, gravissimum peccatum esset, filiis haereticorum alimenta negare, & inhumana crudelitas, ut asserunt primae sententiae Auctores. Et idem dixerim ante sententiam criminis laesae maiestatis incurta: nullo enim iure id geri potest.

PROBL. VII.

Tenentur, & non tenentur naturali ex iure, parentibus filiis, in extrema necessitate constitutis alimenta impertire.

61
Non tenentur naturali iure, sed gentium.

Parentes quidem tenentur iure naturali alimenta praestare, filij verò parentibus non iure naturae, sed iure gentium. Quia natura descendit à parentibus in filios atque adeo propensiori naturae iure, & proximiori debent parentes liberos amare quam liberi parentes. Deinde quia bellum, in quibus totum ius naturae Author disposuit elucere hominum in exemplum, filios alunt suos, non tamen filij parentes praeter unicam cyoniam, cui id tanquam insigne attribuitur, & ob eam causam pietatis habetur in symbolum. Sic multi iuris Canonici periti, quos, presso nomine, memorat Fagund. citandus. Bartol. ad l. si quis à liberis. ff. de liber. agnosc.

62
Tenentur naturali iure.

Filij eodem naturae iure tenentur alimenta parentibus in extrema necessitate aut quasi extrema constitutis, qui tenentur parentes filiis providere. Quia parentes ac filij sunt correlativi. Unde quod de his dicitur, de illis necessum est dicatur. Et quia natura rationabilis strictiori iure obligat filios erga parentes, quam parentes erga filios: ut docet D. Tho. 2. 2. q. 16. art. 8. ad 3. Nam quidquid filius habet, habet à patre, pater verò nihil habet à filio: & ideo

ratione beneficij accepti tenentur filij parentibus maxime providere. Ita D. Tho. citatus. Sylvest. v. Filij. q. 22. Azor. tom. 2. l. 1. cap. 6. q. 1. Tolet. l. 5. cap. 1. num. 3. Fagund. tom. 1. Decal. l. 4. cap. 2. num. 12. & ex Iurisperitis Menoch. Cardoso, Surdus apud eundem Fagundez. Lege Rebellum de iust. p. 2. l. 5. q. 8. num. 8. praeter omnibus doctissimè de hac re differenter.

Equidem licet ius naturae absolute magis inclinet parentes, ad providendum de alimentis filiis, ut in bellis aspiciatur: non ita ius naturae rationabilis; plus enim ius naturae rationabilis filios inclinat ad providendum parentibus propter beneficium totius esse, ac vitae ab eis acceptum: quam parentes ad providendum filiis, cum nihil ab illis acceperint.

PROBL. VIII.

In necessitate extrema prius succurrendum patri, quam proprio filio: prius succurrendum proprio filio, quam patri.

In extrema necessitate prius quis succurrere debet proprio filio, quam parenti. Quia propensione naturae plus amant parentes filios quam quos genuerunt, quam parentes, à quibus fuerunt ipsi progeniti: amant enim illos tanquam aliquid sui, ac proinde amant se in filiis: amant enim in filiis illud esse, quod à se acceperunt. Unde succurrendo in extrema egestate filiis, quasi sibi succurrunt: prius autem sibi debent, quam parentibus subvenire. Sic Bartolus ad l. si quis à liberis. ff. de liber. agnosc. Angel. v. Filij. n. 24. & alij Iurisperiti.

In necessitate extrema prius quis subvenire debet parentibus, quam propriis filiis. Quia filij totum suum esse, ac vitam, & quidquid habent, à parentibus habent: parentes verò nihil habent à filiis praeter iacula, spinas, & curas, quibus maxime anguntur, iuxta illud Iacobi Genes. 49. Ruben primogenitus meus, principium doloris mei. Certè cum doloris sui principium vocat, quia cum primus illius filius esset, primò cepit parentem curis stimulare circa vitam illius remedium querendum. Ita Tolet. l. 5. cap. 1. num. 3. Sylvest. v. Filij, §. 16. Azor. tom. 2. l. 1. cap. 3. q. 16. Schola Thomist. post D. Tho. 2. 2. q. 26. a. 8. ad 3.

Porro necessitas extrema, cum parens adeo est inops ut neque habeat victum, nec vestitum, neque industriam ad illum comparandum: & necessitas gravis, cum ad se alendum cogatur elemosynam petere contra statum decentiam: adeo filium adstringit in parentem, ut in utraque, si possit, ei teneatur sub mortali de necessitate ad vitam providere: in extrema patri prius, quam filio: in gravi prius filio, quam patri. Ratio diversitatis est, quia extra necessitatem extremam sola naturalis propensio & ius naturae praecise à ratione consideratur in parentibus erga filios: propensione autem naturae magis diligunt parentes filios, quam filij parentes. At cum illos ex praecisa naturae vi nutriant, consequens est, ut ex ipsa praecisa vi naturae plus illis debeant extra extremam necessitatem providere, quam parentibus. At verò in extrema necessitate consideratur ius naturae ratione formata: dicitur autem naturalis ratio

Seçt. II. De Præcepto IV. Problemata. 24

tio, vt in extremis magis diligamus eos, à quibus maiora accepimus beneficia. D. Tho. 2. 2. q. 26. a. 8. ad 2. fatetur. Patribus secundum rationem coniunctionis ad se ipsos naturaliter pluris sunt filij diligibiles secundum autem rationem eminentioris boni, (id est, secundum considerationem maioris beneficii) filijs naturaliter pluris sunt parentes diligibiles. vtraque quidem necessitas tam grauis, quam extrema adeo obligat filios, vt lethaliter delinquant, si relictis parentibus, Religionem ingrediantur.

PROBL. IX.

Tenetur, & non tenetur filius in Religione professus, ex ea exire si in saeculo melius possit parentes graui necessitate laborantes succurrere, siue necessitas ea antecesserit professionem suam fuerit ei subsecuta.

67 *Certa suppo-*
Suppono, in necessitate extrema parentis teneri filium professum à Religione exire etiam praelatis renitentibus, vt illi opulari valeat. Quia præceptum naturale honorandi, alendique parentes est prius & absolutius obligatione vitæ ex professionis votum nam votum ex natura sua fuit conditionatum, hoc est: *Voueo professionem, & me nunquam habitum, ac claustrum dimissurum, nisi hoc meum votum aliquando præcepto alicuius naturæ repugnet.* Tota ergo difficultas est, an non in extrema, sed in graui parentum necessitate teneatur filius professus à Religione exire, si sic parentes possint iuuare? In primis verò communis omnium sententia est, non teneri, nec posse licite exire, si melius aut æque benè ex Religione, ac in saeculo parentes possint à filio iuari. Solum ergo questio manet de iis filiis professis, qui in saeculo (non ex Religione) parentum possunt sufficienter necessitati subuenire.

68 *Tenetur exi-*
Tenetur filius professus egredi petita, & non obtemperare licentia ad grauem parentum necessitatem subleuandam, siue ea necessitas antecesserit professionem, siue eam subsequere-tur. Quia tam vota, quam iuramenta quibus nos Deo obligamus, semper intrinsecè hanc secum deferunt conditionem: *Voueo, dummodo hoc Dei præcepto, aut vinculo naturalis iuris non repugnet.* At de præcepto Dei, ac iure naturali est, vt filij parentes iuuent, ac colant in graui necessitate constitutos, si possint. Et quia si ea grauis necessitas accideret antè professionis votum sufficienter impediret ingressum Religionis filiorum voto promissum: ergo post professionem in tantum impediet obligationem illius, illamque suspendet, in quantum aduersatur subsidio debito de iure naturæ parentibus, cum facta fuerit notabilis rei promissa mutatio. Sic Anchona de potest. Papæ, q. 5. a. 1. Henric. de Ganda. quodlib. 6. q. 9. Iansen. concord. Euang. c. 60. ad illa verba, vos autem dicitis. Viguer. l. 1. Instit. moral. c. 6. §. 7. Corduba in Regul. D. Francisc. c. 2. q. 6. a. 2. Citari assolent pro hac sententia Maior in 4. dist. 38. q. 16. concl. 2. Adrian. quodlib. 1. a. 3. ad 7. & Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Palati. in 4. dist. 38. d. 1. in solut. ad 3. sol. mihi 853. Sed hi tres, si perpendantur accuratè, de necessitate extrema, haud de graui loquuntur.

Non tenetur filius professus egredi ex Religione, si parentum grauis necessitas professionem subsequuta fuit: tenetur verò, si præcesserit. Quia si parens antè professionem iam erat in illa graui necessitate, iniuste filius professionem emisit, ac proinde egredi tenetur. Et quia cum antè professionem teneretur filius parentes iuuare, transit per professionem cum eo onere in potestatem praelati; res enim semper cum suo onere in potestatem alterius transit. *Ex literis, de pignoribus.* At si parentum necessitas professionem subsequitur, nulla erit filio obligatio deferendi Religionem. Quia præceptum succurrendi parentibus non obligat filios ad relinquendum statum, sed intra eundem statum quem habent illos obligat; si enim filij sint coniugati, non obligat illos ad relinquendam uxorem, & habitandum cum parentibus causa illis succurrendi. Ita Tolet. l. 5. c. 1. num. 5. Nauar. sum. c. 14. n. 14. Syluest. v. Religio 6. q. 9. Ludou. Lopez p. 1. Instit. c. 54. Rodrig. to. 2. sum. c. 6. numer. 4. Anton. Cucus l. 3. Instit. maiorat. tit. 1. n. 126.

Ego autem partim cum prima, partim cum secunda sententia Doctoribus conuenio. Non tenetur filius validè professus egredi Monasterio, petita, & non obtemperata facultate, ad parentes in graui necessitate constitutos succurrendum, siue ea necessitas daretur antè, siue post professionem: potest tamen id efficere, si velit, præfata facultate petita, & non obtemperata. Quia si filius sit Clericus, non tenebitur militie nomen dare vt parentes in magna necessitate constitutos iuuet: quamuis eo solo modo, eos iuuare possit, & aliter non possit; nam status illius id non patitur. Ergo neque filius professus tenebitur eos iuuare Monasterio, ac habitu dimisso; id enim Religiosus status non patitur; poterit tamen id gerere, si lubeat, petita, (vt dixi) & non obtemperata facultate. Quando enim finis est licitus media vnica ad talem finem licita etiam erunt. Certè Prælati habent iustam causam concedendi Religiosis hanc licentiam, si ab eis petatur, si extra Monasterium succurrere parentibus possint, & intra non valeant: Ergo iustam causam habebit tunc Religiosus exeundi, ea petita, & non obtemperata ratione granitatis, ac necessitatis materia. Mecum Sa v. Religio, numer. 2. Armil. v. Pietas, numer. vni. Rosel. v. Religio 2. cap. 7. D. Antonin. p. 3. tit. 16. c. 2. §. 1. Corduba sum. q. 141. a. 2. Alenl. 3. p. q. 33. memb. 4. a. 1. Manuel. to. 2. qq. Regul. Hanc licentiam possunt dare Generales, & Prouinciales.

Nauar. l. 3. Consl. tit. de Regularibus, in edir. 1. consl. 55. nu. 2. in 2.

verò consl. 71. nu. 2.

***

X

PROBL.

PROBL. X.

Quando Religiosus petita, & non obtemperantia, Monasterium licite egreditur, ad inuadendos parentes in graui necessitate constitutos potest, & non potest licite habitum externum dimittere, si dimisso valeat, & non dimisso non valeat parentes inuare.

71
Petit quidem.

72
Non potest.

Potest quidem. Quia cui conceditur finis, conceditur etiam medium necessarium ad talem finem. Sic Fagund. 10. 2. Decal. l. 4. c. 2. nu. 28. Nauar. in commento 3. de Regular. num. 49.

Non potest. Quia huiusmodi licentia dimittendi habitum à solo Papa concedi potest, cum sit res grauissima, & tam aliena à Regulari statu, ut neque etiam Religiosus professus factus Episcopus habitum possit exuere. Vnde si solus Papa eam dare potest, minimè poterunt eam Superiores, & consequenter neque etiam ipse Religiosus habitum poterit ea petita, & non obtemperantia dimittere. Ita Rodrig. 10. 2. sum. c. 6. n. 4. Nauar. mutans consilium l. 3. Consil. tit. de Regular. Consil. 5. 4. num. 2. in 2. edit. Consil. 72. num. 2.

73
Existimo posse habitum dimittere, in hoc casu.

Crediderim planè posse huiusmodi Religiosum habitum dimittere, si non aliter, nec alio modo inuare parentes valeat graui necessitati addictos, nisi illo dimisso. Nam si ei tunc licitus est egressus, cur non licebit etiam medium necessarium ad hunc finem: præsertim cum non habitus, sed virtus Religiosum efficiat. Nec est simile de Episcopi exemplo. Quia nulla necessitas Episcopum cogit Regularem ad exuendum suæ Religionis habitum ut patet. Professus quod Prælati Religionum, qui facultatem dare possunt Religioso, ut ad tempus Religionem egrediatur ad inuadendos parentes, possunt etiam eam dare ad habitus mutationem, si sic valeat illos inuare, & aliter non valeat. Quod clare Nauar. pro prima sententia citatus supponit. Docet enim præfatam licentiam non esse concedendam ab Ordinario Prælato Religiosorum, nisi quando habitu retento parentes suos commodè inuare non possint. Ergo ex sententia Nauarri, quando aliter eos inuare non possunt, poterit eis proprius Prælatus licentia ad mutandum habitum impertire. Monuerim, quæ hæcenus dicta sunt de parentum necessitate, intelligenda etiam esse de necessitate reliquorum ascendentium, auorum scilicet, & proauorum. Quia omnes illi uti parentes reputantur, & sunt hæredes necessarij decedentiam ab intestato, & descendentes eorum ad inuicem ipso iure, & idèd mutuo sibi alimenta præstare tenentur, si necessitas urgeat.

PROBL. XI.

Parentibus, & creditoribus ad extremum redactis, tenetur, & non tenentur filij potius parentibus, quam creditoribus subuenire.

74
Tenetur potius subuenire creditoribus, quam parentibus.

Quando debitor, & creditor simul ad extremam necessitatem deueniunt, tenetur debitor, potius creditori quam sibi ipsi subuenire: Ergo à fortiori tenetur potius creditori, quam parentibus necessaria præstare. Antecedas probatur: quia duplici iure ac nomine ea res creditoribus debetur, & quia res est sua, & ab eo accepta fuit: debita enim non computantur cum bonis debitoris; & quia est in ex-

trema necessitate constitutus: debitor autem vnico tantum iure, & titulo eam potest retinere, ratione scilicet extremæ necessitatis; Ergo tam ipso debitor, quam parentibus illius ad extremam necessitatem redactis, tenetur debitor eam rem potius creditori reddere, quam sibi retinere, aut ea parentibus subuenire. Sic Scotus in 4. dist. 15. q. 2. a. 2. Richard ibi, a. 5. q. 4. ad 5. Gabr. ibi, n. 2. a. 2. concl. 2. Medina de resit. q. 3. claus. 4. ad 4. Angel. v. Resitutio, n. 3. Armil. ibi, num. 27. Nauar. sum. cap. 17. num. 60.

Non tenetur debitor potius creditori, quam sibi, ac parentibus subuenire; sed sibi, & parentibus prius, postea creditori. Quia in extrema necessitate omnia quoad vsum tantum, non quoad dominium, sunt communia. l. 2. §. Cum in eadem. ff. ad legem Rodianam de iactu. Fuerunt enim res à principio diuise sub conditione redibilitatis, ut scilicet, in extrema necessitate ad suum priorem statum communis, quoad vsum tantum redirent: vnde cum vsum ipsius rei in ea extrema necessitate factus sit communis, & aliquin magis quis parenti astringatur, quam creditori, & melior sit conditio possidentis: hinc fit, ut parente, & creditore ad extremam necessitatem deuenientibus, potius parenti quam creditori ea res debitor subuenire teneatur. Ita Azor. 10. 1. l. 1. c. 8. q. 5. Palud. in 4. dist. 15. q. 2. a. 1. concl. 1. Sotus l. 4. de iust. q. 7. a. 1. ad 4. Caiet. 2. 2. q. 62. a. 5. ad 4. Tabie. v. Resitutio, quæst. 4.

Duplicem sententiam, valdè esse probabilem iudico, secundam verò probabiliorem. Itaque non tenetur debitor in eadem necessitate constitutus extrema, prius creditori, quam sibi succurrere; quia possidet ipse, & quia res in ea circumstantia, quoad vsum ad priorem statum communis rediit. Creditore autè, & paritè eadè necessitate pressis, prius succurrere debet filius debitor parenti, quàm creditori subuenire.

PROBL. XII.

Esse teneatur debitor prius sibi, quàm creditori subuenire, dum ipse, & creditor eadem extrema laborant necessitate. Porro redeunte meliori fortuna, debitor tenetur, & non tenetur, id quod parenti dedit succurrendo, creditori restituere.

Tenetur equidem. Quia in extrema illa necessitate non dominium rerum, sed vus tantum factus fuit communis. Quare cum dominium rei semper apud creditorem maneat, sequitur, præterlapso ea necessitate, & fortuna meliori redeunte, rem domino suo esse restituendam. Sic Nauar. sum. c. 17. n. 61. Tolet. l. 8. c. 26. n. 4. in alia editione, l. 5. cap. 24. vers. ult. Vbi docet, eum qui aliquid ab aliquo in extrema necessitate accepit, vel ab eo furto abtulit, si postea ad pinguiorè fortunà redeat, teneatur illud restituere. Medi. C. de penit. tr. 5. de elec. mos. Adrian. in 4. de resit. Almayn. in 4. dist. 15. q. 2. Couar. regula. peccatum. part. 2. §. 1. num. 4. Ioan. Andr. & Abbas ad cap. si quis, de furto. Fagund. libr. 4. Decalog. cap. 2. num. 3.

Minimè tenetur. Quia omnis restitutio obligatio, vel oritur ex ratione rei acceptæ, vel ex ratione iniustæ acceptionis: Atqui is, qui consumpsit alienum in extrema necessitate constitutus, non obligatur ratione rei acceptæ, ià enim ea res apud eum non extat cū bona fide ab eo cōsumpta fuerit: Ergo non tenetur illa ex hoc capite restituere.

Sec. II. De Præcepto IV. Problemata. 243

restituere. Nec tenetur etiam illam restituere ratione iniustæ acceptionis, quia bona fide accepit, & bona sine conumpitnam omnis acceptio aut est iusta, aut est iniusta; in presenti casu non potuit esse iniusta, nā res accepta fuit bona fide, & quia in extrema necessitate omnia sunt communia. Itā Scot. in 4. d. 15. q. 2. a. 4. Syl. uel. v. *Furtum. q. 5. Navarra de restit. l. 3. c. 1. numer. 344. Angel. v. Furtum. quest. 37. Fumus ibi. num. 10. Roel. ibid. numer. 5. Tabie. v. Restitutio. quest. 4. Azor. tom. 2. libr. 12. cap. 8. quest. 7.*

79 Primam sententiam probabiliorē esse crederim. Quia si res ante extremam necessitatem deberetur ex contractu vel quasi contractu: ex delicto, vel quasi ex delicto: & postea quis in extrema necessitate positus consumeret illā restituere deberet, vel restitutionem illius soluere, ut est communis opinio: Ergo etiam tenetur restituere, quando in summa necessitate accipit, ac consumit, si postea ad ditiores pervenit statum, cum eadem sit ratio. Certē lege tantum charitatis, misericordiæ, ac pietatis, tenemur succurrere proximo extremē laboranti, non de iustitia: commodando scilicet, vel alio modo ei de remedio providentes, vel locando, quo ab ea necessitate subleuetur: non dando, nec tradendo, ac transferendo dominium illius; alioqui illi, qui alibi est dives, & in hoc loco extremē eget, teneremur ex iustitia rem dare, non commodare, aut locare: quod est dictū durissimum. Si enim teneremur illam de iustitia ei dare, poterit ille in ea necessitate hic positus, & alibi abundans, eam absque obligatione restitutionis furari, quod absurdum esse, quis non videat? Ceterum quamvis quis in extrema necessitate constitutus licet rem accipiat, & consumat: accipit tamen, & consumit ea conditione, ut postea ad meliorem fortunam recurrens pretium illius restituat. Fuerunt enim à principio res eo pacto diuise: nec per consumptionem quis fit illarum dominus, sicut qui rem emit bona fide, & consumit; tenetur postea, bona fide sublata, & mala fide redeunte, eam restituere; quia sub ea conditione in ipsa emptione ac venditione tacite inclusa illam emit.

PROBL. XIII.

Filij maiores natu tenentur, & non tenentur, debita parentum soluere ex bonis maioratus.

80 Tenetur solvere. Filij primogeniti, qui nihil aliud bonorum præter maioratum à maioribus institutum à patre acceperunt, tenentur soluere debita patri contracta ad familiam alendam, solvendam famulorum mercedem, domus locationem, &c. (& idem est dicendum de maioratu, quem patres instituerunt, siue ante siue post debita contracta.) Quia ea debita parentum conuersa fuerunt in utilitatem filiorum primogenitorum, ad quos bona vinculata maioratus spectant: At ubi res aliena conuersa est in alicuius utilitatem, quamvis ille non acceperit, tenetur tamen in defectum accipientis, qui soluendo non est, Eschob. & Menz. Theol. Moral. Tom. IV.

eam soluere. l. *His solis, ff. de condit. indebiti*, ubi decernitur, ius repetendi pecuniam competere solum contra recipientem: quod intelligendum est, quando recipiens est soluendo; nam si soluendo non sit, competit etiam iuxta *Notam. v. Proficit* contra eos, quibus proficit, modo illi rem eam habeant ex causa lucrativa: secus si ex onerosa: sed quando parentes pecunias mutuas acceperunt, pecuniæ illæ conuersæ fuere in utilitatem, ac commodum filiorum, habentque illas ex causa lucrativa: lucrati enim sunt eam utilitatem, & illud commodum, non ex causa onerosa: Ergo patre impotente ad soluendum, tenentur filij maiores natu ea debita persolvere. Sic Gabr. in 4. dist. 15. q. 3. pot. 3. proposit. D. Tho. 2. 2. q. 62. a. 7. ad 2. Bartol. l. *His solis, ff. de condit. indebiti*. Lupus rubr. de donat. inter virum, & uxorem, §. 66. n. 5. & Barbo. l. si constanti. 2. §. num. 5. 2. ff. solutio matrimonii.

81 Filij primogeniti non tenentur illa debita à patre contracta soluere ex bonis suis, aut ex redditibus maioratus. Quia si Antonius v. gr. ut suis satisfaciatur creditoribus multam pecuniam mutuat petat, & accipiat bona fide, putans se potest eam posse soluere, et si postea contrarium eveniat, nemo dicet, creditores illos, quibus eam pecuniam soluit, teneri eam soluere posterioribus creditoribus, à quibus eam accepit: & tamen tota ea pecunia in illorum utilitatem conuersa est. Ergo similiter quamvis pater inop. expenderit aliquam pecuniam, quam ab illis mutuo accepit in filiorum alimentum, & utilitatem, non tenebuntur filij ex propriis bonis vinculatis ea debita soluere, quamvis in illam utilitatem fuerint conuersa. Itā Sanchez l. 9. de matr. d. 4. n. 28. & 29. Alciat. l. si eum servum 27. ff. si certum petatur. Decius ibi. n. 1. Molina tom. 2. de inst. d. 435.

82 Probabilis satis hæc sententia est, sed probabiliorē planè eligo primam. Nam quando pater est pauper, & filij divites, tenentur filij patrem alere cum tota familia: Ergo filij maiores natu cum sint divites, tenentur soluere debita facta à patre ad ipsos, & eorum familiam sustentandam. Et quidem alienum prorsus à ratione est, ut creditores amittant pecuniam illam, quam nobilibus gratis accommodarunt de qua constat, fuisse conuersam in commodum, & utilitatem filiorum maiorum natu; alioquin enim liceret filiis maioribus natu habentibus bona vinculata furari, salvis bonis vinculo astrictis, ad alendos parentes, & familiam illorum, cum id perinde sit, nisi enim creditores illam eis pecuniam accommodarent, bona maioratus minuerentur magis, ac magis, ac oppignorarentur: cur ergo non tenebuntur postea filij ad huius debita?

PROBL. XIV.

Possunt, & non possunt filia in qualibet ætate cuicumque nubere siue digno, siue indigno absque metu exclusionis à dote, & alimentis. Quia huiusmodi præscriptio ex hereditationis per ius Canonicum est, & non est abrogata.

83 Possunt ex iure patres filias exheredare, & eisque alimenta, seclusa extrema necessitate, negare, si ante vigesimum quatum statum annum

annum ætatis suæ sine parentum consensu nupserint, vel peccaverit in corpus suum, vel luxuriosam vitam elegerit. Quæsierim itaque, num hodie possint filii in qualibet ætate cuicumque siue digno, siue indigno nubere absque metu exclusionis à dote, & alimentis?

84
Possunt quidem.

Quia huiusmodi poena per ius canonicum in fauorem matrimonij est abrogata. Hæc enim poena manifestè est contra libertatem matrimonij, quam Ecclesia inuolabilem admodum esse requirit, & quæ de causa nulla poena in ea locum habet, ut patet ex cap. *Gemma mulier*, de sponsal. quamquæ Ecclesia grauiter tuetur. Trident. sess. 24. c. 9. ibi: *Quare cum maxime nefarium sit, matrimonij libertatem violare, præcipit Sancta Synodus Magistratibus & principibus secularibus cuiuscumque gradus, dignitatis, & conditionis existant, sub anathematis poena, quam ipso facto incurrant, ne quouis modo directe vel indirectè subditos suos, vel quoscumque alios cogant, quominus liberè matrimonia contrahant.* Ergo talis poena erit nulla, & ipso iure abrogata, cum libertatem matrimonij lædat. Sic Nauar. sum. c. 14. n. 15. D. Tho. 2. 2. q. 124. a. 5. Couar. p. 2. de matr. c. 3. §. 8. n. 6. Ledef. 2. in 4. q. 49. a. 6. qui legem Tauri 49. damnat, quæ hanc poenam statuit in filiis sine consensu parentum nubentes. Sanch. l. 4. de matr. d. 65. n. 2. quamuis contrarium dicat probabilissimum.

85
Minimè possunt.

Minimè possunt. Quia huiusmodi poena per ius Canonicum non est abrogata. Quia matrimonium non solum est sacramentum, sed etiam contractus civilis, & quo ex capite est contractus non effugit iuris civilis dispositionem; potest enim ius civile poenas statuere, ad coercendum contrahentium abusus, & ad vitanda scandala, quæ inde & plurima, & maxima assolent oriri. Certè quamvis causæ matrimoniales, in quibus agitur de iure, ac valore matrimonij; nempe an sit validum, vel irritum: an cum peccato, vel sine peccato contractum: sint merè spirituales, & ad Ecclesiæ tribunal pertineant, ut deciditur in Trident. sess. 24. can. 12. tamen abusus matrimonij per poenas coercere, & leges poenales ad illos coercendos statuere, non est causa merè spiritualis; sed negotium est merè temporale. Sic causa hæresis merè spiritualis est, quando agitur, num hic homo fuerit hæreticus, necne? & an poenas hæreticis statutas incurrat? & tamen ius civile, ac secularis potestas poenas contra hæreticos statuit, ad vim hæreseos cohibendam; & valida sunt leges, ac iustæ, minimèquæ abrogatæ. Ita Rebel. p. 3. de iust. l. 1. q. 16. c. 1. vlt. n. 29. Molina to. 1. de iust. tr. 2. d. 176. Salon 2. post q. 61. tr. de domin. q. 5. a. 5. Vega l. 55. sum. casu 359. Viguer. Ledef. & alij apud Santium citatum n. 1. Fagund. to. 1. Decal. l. 4. c. 3. n. 5.

86

Probabile
est, utrumque
mihi secundum
dam eligo
sententiam.

Æque probabilem vitam & alteram sententiam esse existimo, magis autem approbo secundam, ut mihi eligam. Nam iudico, huiusmodi poenam non esse contra matrimonij libertatem; cum adhuc liberè, & validè possint filii sine parentum consensu contrahere. Imò non solum contrahentium libertas non arctatur, sed perficitur, cum libertas ad ordinatè contrahendum poena præscripta admittitur, seu retardatur: alioquin Deus & Angeli liberi non essent ex eo, quod peccare non possint.

Nec leges civiles contractum matrimonij puniunt, vsumque iuris in tradenda mutua corporis potestate; sed inobedientiam, & inordinationem in hoc iure abutendo. At Tridentini testimonium nihil probare ad inuentum Doctorum primæ partis reor. Neque enim negamus, causas matrimonij esse merè Ecclesiasticas, & spirituales, quæ ad iudicium Episcopi spectent; sed dicimus, aliud esse causam matrimonialem, aliud prohiberi abusu Reipublicæ secularis ipsis contrahentibus noxiū, qui coniunctus est cum ipsa causa spirituali. Illud primum spectat solum ad Ecclesiasticam potestatem: punire autem hoc secundum, postquam matrimonium est contractum, nihil se immiscendo, an contractus sit validus, an inualidus? an iuxta Ecclesiæ leges celebratus, nec ne? ad secularem attingit potestatem: ad quam eadem ratione pertinet, sancire antecesser leges, & poenas statuere, quibus huiusmodi abusus coercantur, vel puniantur.

PROBL. XV.

Potest, & non potest de iure communi, ac Cesareo filia, quæ ante vigesimum quintum ætatis suæ annum nupsit indigno, libero tamen, sine parentum consensu, exheredari.

Potest equidem. Quia quod ad patris vel matris iniuriam attingit, perinde est, indigno nubere, ac turpem vitam eligere: & ius commune hæc merito debet paria reputare, cum non maiorem ingratitudinem committat in parentes filia, quæ absque illorum consensu turpem vitam eligit, quam quæ nubit indigno. Sic Rebel. p. 2. de iust. quæst. 14. section. 2. numer. decimosexto. Molina de primogen. l. 3. capite 9. à nup. 32. Couar. p. 2. de sponsal. cap. tercio §. octauo, numero quinto. Glof. ad c. de raptorib. Barbosa 4. p. legis 1. ff. soluto matrimon. numer. 39. Anton. Gomez. tom. 1. variar. c. 15. numer. 12. Iulius Clarus §. Testamentum q. 41. Porro hi Auctores nituntur Authenti. Ut cum de appellationib. §. causæ ubi statuitur, ut si alicui ex parentibus volenti filia, vel nepti maritum dare, & dotem secundum substantiæ vires adicere: illa verò non consentiat, sed luxuriosam vitam elegerit, exheredari posse: modo tamen illa vigesimum quintum ætatis annum non expleuerit. Nam si illos expleuerit, & parentes distulerint, ei maritum querere, & ex eo congerit, in suum corpus peccare, aut sine consensu parentum libero homini, & non seruo nubere, parentes eam exheredare non poterunt. Nolumus enim (ait Authenticum) hoc ad filia ingratitudinem imputari. Quia tunc non sua culpa, sed parentum id commississe cognoscitur.

Minimè potest. Quia præfatum Authenticum solummodo loquitur de filia, quæ ante vigesimum quintum ætatis suæ annum elegit, luxuriosam

Secl. II. De Precepto IV. Problemata. 245

riofam vitam degere cum tamen ei pater velit dotem, & maritum dare: & nihil loquitur, nec verbum quidem de filia, quia nubit digno, vel indigno: ut patet ex illis verbis: *si alicui ex parentibus volenti filia sua vel nepti maritum dare, & dotem secundum vires sua substantie pro ea prestare: illa non consenserit, sed luxuriosam vitam degere elegerit.* Ergo cum sit questio de materia penali, non est extendenda illa poena exheredationis de casu ad casum non solum ob paritatem: sed nec etiam ob maiori- tatem rationis iuxta receptiorem sententiam. Ita Molina *ro. 1. de iust. d. 176. num. 48.* Fagund. *tom. 1. Decal. l. 4. cap. 3. num. 8.* Sanch. *l. 4. de ma- rit. d. 23. num. 3.* Henricq. *l. 1. cap. 6. n. 3.* & plures alij à Sanctio citati.

89 Certè hanc partem longe probabiliorẽ esse reor: nec contrariam approbarim. Nam postquam illud Authenticum præscripsit, posse exheredari filiam, quæ post vigesimum quin- tum ætatis suæ annum, sine patris consensu ma- rito se se colligauit, mancipio tamen, & non li- bero: & postquam annumerauit casus, in quibus parentes possunt filias, & filij paren- tes exheredare, statim adiicit: *sed quia cau- sa, ex quibus ingratum liberi debeant indicari in diuersis legibus dispersa, & non aperit declarata inuenimus: ideo necessarium esse perspexi- mus, eas nominatim præsentis lege comprehendere: ut præter ipsas nulli liceat, ex alia lege ingra- titudinis causas apponere, nisi quæ in huius con- stitutionis serie continentur.* Quibus verbis satis ius commune voluit paritatem rationis exclu- dere aliarum causarum. Vnde cum in his non contineatur casus de filia, quæ ante viginti quinque annos ætatis nubit indigno: profecto præter rationem, & iuris communis intentio- nem poenam exheredationis præfati Doctores ob paritatem rationis extendunt ad filiam, quæ nubit indigno: cum re vera non sit utrobique ratio; minor enim ignominia parentum est, filiam turpem vitam agere, quam indigno nubere.

PROBL. XVI.

Quando pater non exheredauit filium, nec filius patrem de iure communis possunt, & non possunt heredes hoc allegare, ut ab eis hereditatem adimant.

90 **P**ater casum assignatum de filia nubente in- digno contra parentum voluntatem, plures casus à iure assignantur, in quibus parentes filium, & filius parentes exheredare possit: quos operæ pretium indicare. Quatuordecim itaque casus annuero, in quibus filij, ac filia à patre, aut matre exheredari possunt. Si filius vel filia violentas manus in patrem, vel in matrem in- iecerint. Si in eos verba iniuriola iactauerint præsertim in loco publico, ubi robore offendi possint. Si contra parentum voluntatem mimos egerint, & se histrionibus associauerint. Si vene- no vitam parentum de medio sustulerint, vel tollere tentauerint. Si quacumque alia via do- losè mortem patris, aut matris procurauerint. Si filius cum nonerca sua vxore patris, aut cum cõ- cubina, quam pater domi habeat, aut alar, con- cubuerit. Si libellum famosum obtulit Iudici *Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.*

contra patrem, vel matrem, & eorum de- lator extitit. Si pater, vel mater carcere detenti sint, & filius masculus ab illis re- quisitus, pro illis fideiussor esse noluerit, cum tamen bona sufficientia ad id habeat. Si filius, vel filia prohibeant, parentes agere testamen- tum, si enim tunc post eam prohibitionem, illud condere potuerint, in eo ipso testamẽto, eos po- terunt ob eam causam ab hereditate exclude- re. Si pater, aut mater in furorem, vel in amen- tiam denenerint, & filius, vel filia, illorum ne- glexerint curationem cum possint illos curare: tunc enim si parentes postea sanitatem mentis resumpserint, eos poterunt ab hereditate exclu- dere. Si pater aut mater captiuitate premantur, & filius aut filia libertatem illorum non procu- rauerint. Si parentes criminalibus de causis, quæ non sint aduersus Principem, aut patriam aut circa crimen hæresis, accusauerint. Si filius aut filia fuerint hæresis crimine maculati, iam verò casus septe enuncio, in quibus è contrario pos- sint filij parentibus alimenta negare, secus ex- trema necessitate, atq; eos exheredare. Nam in omnibus casibus, ob quos licitum est filiis ex- heredare parentes, licitum est etiam eis, exclusa extrema necessitate, denegare alimenta. Possunt itaque filij exheredare parentes, si filius venena propinauerint, vel alio modo curauerint, eos de medio tolli. Si pater cum filij concubuerit vxore, vel concubina domi retenta, vel mater cum marito, vel amasio filia. Si filios impederint, ne condant testamentum. Si modo aliquo filios amentes fecerint. Si eos in furorem, aut amen- tiam conuersos non curauerint. Si à captiuitate cum possint, liberare noluerint. Si patres fuerint hæretici, ac Catholici filij. His præmissis, quæ- fierim, num quando pater exheredare non po- tuit filium, vel filius patrem, quia causam legiti- mam exheredationis ignorabat, vel quia sciens, aut compos illius, commoditatem exheredandi non habuit, exheredatus autem credebatur, si haberet: fas sit heredibus, eam causam obicere filio, vel patri post mortem filij, vel patris, ea- que in iudicio probata, auferre ab illis tanquam indignis hereditatem?

Id non possunt heredes. Quia in Authenticum *Vi cõ. de appellat. cognosc.* præscribitur forma va- lida exheredationis: ea aut è est, ut ab ipso pater respectu filij: vel filio respectu patris: vel auo respectu nepotis: vel nepotis respectu auj, & similiu ascendentiu respectu fiat infera cau- sa: & non dicitur, quod fiat ab heredibus: vnde cū hæc poena sit, non est extendenda de perso- na ad personam, & de vno casu ad alteru. Sic An- ton. Gom. *ci. andus* P. Molina *ro. 1. de iust. d. 176. n. 44.* Molina de *primog. l. 6. c. 1. n. 15.* Fagund. *ro. 1. Decal. l. 4. c. 3. n. 51.*

Id heredes possunt. Quia cum ex illius Au- thentici præscripto id filius respectu patris, & id heredes pater respectu filij possit: id etiã poterunt hæ- reses, quibus eadem aut filiis, aut patris iura com- petunt. Ita Ioan. Andr. Abbas, & alij plures, quos citat Anton. Gomez *ro. 1. variar. c. 1. n. 11.*

Existimo, id non posse heredes. Quia paterno amore potuit pater dissimulare filij ingratitudi- nem, eique parcere: & filius reuerentia, & amo- re intimo in patrem, illi etiam ignoscere: & ad heredes minimè declaratio voluntatis testato- ris transit. Equidem hoc probabilius puto, licet contrarium satis probabile esse reor.

X 3 PROBL.

PROBL. XVII.

Præter illas causas proximo problematè assignatas, possunt, & non possunt parentes filium, & filius parentes exheredare.

93
Propter aliam
causam possunt
similes
aut grauiiores.

OB alias causas æque graues pater filium, & filius patrem exheredare potest, eique alimenta denegare. Quia nunquam fuit intentio legislatoris Authentici *¶* cum, de appellat. cognosc. per illas causas ibi assignatas, excludere omnes alias in uniuersum; sed solum fuit, excludere alias contentas in lege aliqua antiquiori. Et quia omnes leges ratione innituntur: & ratio postulat, vt propter alias grauiiores causas, quæ passim occurrere possunt, quibus se filij aut parentes præbeant ingratiore, & magis iniuriolos in parentes, aut filios, exheredari valeant. Sic Couar. ad cap. Raym. de test. num. 17. Anton. Gomez tom. 1. variarum, cap. 11. num. 11. Molina de primog. lib. 3. ca. 9. a num. 32. Manuã Costa §. Et quid si tantum pater, par. 3. a num. 173. asserentes, hanc esse communem opinionem.

94
Non possunt
præter alias
causas.

Ob nullas alias causas æque graues pater filium, vel filius patrem exheredare potest. Quia in Authentico citato dicitur: *sed quia causas, ex quibus ingrati liberi debeant indicari in diuersis legibus dispersas, & non aperte de laratas inuenimus, quarum aliqua nec digne nobis ad ingratitudinem visa sunt: aliquæ vero cum essent digne, prætermittuntur: ideo necessarium esse perspeximus, eas nominatim presenti lege comprehendere; vt præter ipsa nulli liceat, ex alia lege ingratitudinis causas apponere, nisi quæ in huius constitutionis serie continentur.* Quid apertius? Ita Imola, & alij, quos refert, ac sequitur Gregor. Lopez ad lib. 8. tit. 6. gloss. ultim. & noster Molina tom. 1. de iust. d. 176. num. 48. citans Hostiensem, & adiciens: *Certe mihi probabilissima videtur opinio Hostiensis, nec ab eo audio recedere.*

95
Hoc tenet.

Nec ego recedam. Nam primæ sententiæ fundamentum à paritate, imò & à maiestate rationis, nullius firmitudinis est in rebus poenalis; non enim poenæ extendendæ sunt, sed limitandæ ad casum, de quo agunt: vt est commune pronuntiatum. Profecto Auctores illius sententiæ licet per se satis sint graues, attamen noniores cum sint, (ait Fagund. tom. 1. Decalog. libr. 4. cap. 3. num. 54. nostræ hærens opinionem) alij post alios secuti sunt antiquiores, & re non satis perpena, & examinata.

PROBL. XVIII.

Peccat, & non peccat mortaliter filius, qui non vult discere a quam, quam pater præcipit, & aliam ducit æque dignam uxorem, sine rationabili causa ducendi præter ipsiusmet voluntatem.

96
Mortaliter
peccat.

Mortaliter peccat. Quia in re graui, & iusta sine causa patrem offendit. Sic Nauar. sum. cap. 4. n. 15. licet præ breuitate non satis aperte. Gutier. libr. 1. q. Canon. cap. 20.

num. 3. Petr. Barbosa part. 4. lib. 1. ff. soluto matrimonio. a num. 33. Veraci. part. 3. Speculi art. 20. concl. 3. Sotus, Petr. de Soto, Menoch. & alij apud Gutierrez.

Non peccat mortaliter. Quia nec serui dominis, nec filij parentibus obedire de matrimonio, vel de virginitate seruanda tenentur. D. Thomas ait 2. 2. quæst. 104. art. 5. in corp. Præcipue cum multi non referret parenti, vt filius aliam duceret. Sic post D. Thomam Tolet. l. 5. cap. 1. num. 6. Molina de primog. lib. 2. c. 13. Corduba casu 171. Victoria §. 267. Couar. cap. 3. §. 8. Henric. l. 1. cap. 6. num. 4.

Vtramque sententiam satis probabile esse reor. Ast cum Sanctio libr. 4. de matrim. d. 23. num. 10. & aliis, opinor teneri filium sub mortali petere à parentibus consilium circa uxorem ducendam; non tamen teneri illud sequi. Quia in iis, quæ ad electionem status, ad proprii corporis sustentationem, & filiorum generationem spectant omnes homines sunt pares, nec filij parentibus subiiciuntur. Porro ducere uxorem indignam contra voluntatem (iustam tunc planè) patris, mortale peccatum est: secus cum sit digna: nec enim tunc parens iuste conqueri potest, nec tenetur filius eius iniustis quærelis annuere.

PROBL. XIX.

Filios suppositos, vel adulterinos tenetur, & non tenetur mater id manifestare, vt hereditatem legitimis restituat.

Suppono, mulierem coniugatam fixisse filium partum filij, quem secreto ab alia siue Statum soluta siue coniugata accepit: suppono, scemnam coniugatam ex adulterio filium suscepisse: & quæsierim, num teneatur mater id filio manifestare cum periculo infamiae, vel vitæ, vt legitimam, vel maiorum legitimo fratri restituat?

Tenetur etiam cum periculo famæ, & vitæ id aperire filio supposito, vel adulterino. Quia omni iure naturali, & diuino damificantes tenentur laesis satisfacere, & fores res furto acquisitas dominis restituere: sed id ad quod iure naturæ tenemur, & diuino, non est propter vitæ periculum, aut famæ iacturam relinquendum. Et quia si quis falsum testimonium contra aliquem innocentem in iudicio profert, teneretur illud in eodem iudicio retractare: non obstante quod ipsemet vel infamatus maneat, vel rationis poena capitali afficiatur. Sic Sotus in 4. dist. 1. quæst. 6. ad 4. Adrian. de restit. quæst. 1. dub. 1. Palud. in 4. dist. 27. quæst. 1. artic. 1. Maior. in 4. dist. 15. quæst. 13.

Non tenetur, non solum cum periculo vitæ & famæ simul, sed nec etiam cum solo periculo vitæ, aut solius famæ iactura, crimen suum filio manifestare, quamvis aliis filiis mariti legitimis noceat. Quia si teneretur se manifestare, esset ratione restitutionis legitimæ, quam tenetur facere vel aliis filiis legitimis, vel mariti heredibus: sed in materia restitutionis hæc regula est verissima: Nunquam aliquis ad restitutionem tenetur, si maius damnum inde sibi sequatur, quam sit

Secl. II. De Præcepto III. Problemata. 247.

fit bonum, quod ex tali restitutione aduenit personæ, cui fit restitutio. Eo enim euentu debet dominus rei iuxta regulas charitatis velle, ne res sua cum grauissimo alterius damno sibi restituatur: At bona hæc temporaria sunt res modicæ comparatione famæ proximi. Certè nemo tenetur restituere pecuniam, ac res ordinis inferioris cum famæ detrimento. Ita Nauar. sum. c. 16. n. 43. & 44. Gutier. l. 1. q. 9. Canon. c. 68. n. 15. Couar. regula. Peccatum n. 3. & 50. Caiet. 2. 1. q. 6. a. 6. Castro de potest. leg. p. anal. l. 2. c. 11. Syluest. v. Adulterium, q. 1. Henric. l. 1. c. 21. n. 3. & alij apud ipsam.

102
Verior longe
hæc mihi
sententia.
Plura circa
hoc præsum
adicio.

Verior longe hæc mihi sententia. Nam filius suppositus, vel adulterinus matri credere non tenetur affirmanti, illum legitimum non esse: Ergo nec illa tenetur se manifestare: cum ea manifestatio haud sit profutura. Sicut correctio fraterna non obligat, cessante spe emendationis. Nec inde speratur bonum, sed manifesta tantum sui ipsius infamatio. Profecto hæc sententia procedit etiam in mortis articulo. Nam quando mater non est diffamata, nec in mortis articulo tenetur se manifestare filio illegitimo, nisi in eo casu, quo credit, se profuturam; raro autem poterit euenire, vt firmiter hoc credat, cum filius ei credere non tenetur. Henric. l. 1. c. 21. n. 3. Perpendat (ait) hoc Confessarius, ne ultra modum compellat matrem ad hanc manifestationem. Quia illa vix tenetur hoc facere propter ssem parum probabilem, nec deiegere crimen adulterij cum magno sui honoris detrimento etiam in hora mortis. Et Nauar. conf. l. 1. c. 18. de filiis Presbyter. Filius (inquirit) non tenetur credere matri dicenti sibi esse illegitimum; cum natus sit in figura matrimonij, & se debet reputare legitimum ex publica opinione, ex fauore legis Filium. ff. qui sunt sui iuris. & addit, Et ego si talis essem, ita facerem. Cæterum quamvis hæc vera sint, tenetur tamen adultera secretis satisfacere, si potest, competenter absque sui manifestatione damnum filiis legitimis illatum & ideo si tertiam bonorum partem habeat, aut bona aliunde acquisita, teneat ea aliis filiis legitimis relinquere. Henric. citatus Nauar. sum. c. 16. & 17. n. 201. & alij communiter. Præterea tenetur suadere filio illegitimo, vt eam Religionem ingrediat, in qua professus non succedat in bonis; vt sic saltem quo ad possit, restitutionem faciat: & hoc illi Confessarius debet iniungere. Ad hoc tamen mater non tenetur ex iustitia, sed ex charitate, vt adnotat Henriquez Si autem mater se filio illegitimo manifestauerit, ad quod (vt dixi) non tenetur, & tot vrgeant coniecturæ, vt ille indubitanter credat, se esse illegitimum tenetur hæreditatem, & maiorum alius restituere: tunc tamen agat, id credendo. Nauar. c. 17. n. 48. Et quidem si iam mulier erat de adulterio infamata, vel suppositio- nis, seu ficti partus, & credat se sine periculo mortis id reuelare posse, & quod maritus, & filius illegitimus ei fidem sint habituri: tenetur, reuelare. Quia concurrentibus hisce circumstantiis, nulla datur excusationis causa. Nauar. c. 16. n. 45. Denique si illegitimus ex errore facti putat se legitimum, possit bona fide ea bona annis triginta: quamvis postea constet, se esse illegitimum potest ea tuta conscientia iure præscriptionis retinere: haberque ius excipiendi

contra hæredem qui bona peteret. Henric. lib. 11. cap. 21. num. 2.

PROBL. XX.

Si legitima restituenda filio legitimo sit illustri maioratus, Regnum, Ducatus, Comitatus: mater adultera, vel suppositi parius rea, tenetur, & non tenetur, id manifestare.

103
Scluso vitæ periculo cum sola famæ iactura, manifestare tenetur. Quia comparanda est æstimatio famæ cum debiti æstimatione: quia enim pecunia est compensabilis: si valor debiti valorem famæ excedat, obliganda est forisina se adulteram manifestare. Et quando non Regnum, Ducatus &c. famæ excedit valorem? Sic Couar. regula. Peccatum, num. 6. Sotus l. 4. de inst. q. 6. art. 6. & q. 7. a. 2. & omnes qui dicunt, comparandam esse æstimationem famæ cum æstimatione debiti, nempe Adrian. de restit. q. 1. dub. 1. Palud. in 4. dist. 27. q. 1. a. 1. & Maior. dist. 15. q. 1. 3. & alij.

104
Nec cum solius famæ periculo tenetur adultera, aut qui supposuit filium, se manifestare, licet maioratus, Ducatus, & Regnum admodum famæ illius valorem excedat. Quia cum fama si ordinis superioris, nullam recipit æstimationem, aut compensationem, sicut nec vita, Prou. 2. 1. Melius est nomen bonum, quam diuitie multe. Ita Caiet. 2. 1. q. 6. l. a. 2. Nauar. sum. c. 16. num. 49. Gutier. l. 1. q. 9. Canon. cap. 38. num. 27. Fogund. tom. 1. Decal. l. 4. cap. 5. num. 15. & alij.

105
Hoc ferè certum esse crediderim. Nam filij illegitimi non tenentur matri credere se se manifestanti vt fert communis sententia, iam esse certum edocent Gutier. citat. num. 3. Abbas ad 40. cap. Officij, num. 4. Bartolus ad l. Filius, ff. de iis, qui sunt sui iuris Menoch. de arbit. l. 2. cent. 1. casu 89. num. 17. multos citans. Nauar. cap. 27. num. 201. Ergo nec mater tenetur se manifestare, nec etiam in eo casu, quo valor hæreditatis famæ excedat valorem (esto huiusmodi casus detur) & ideo nec Confessarij eam in foro conscientie obligare poterunt ad se manifestandam, nisi veritas adulterij tam euidentis sit, & illa de eo adeo infamata vt nulla possit tergiversatione celari. Hinc patet filium illegitimum in figura matrimonij natum posse sacris ordinibus initiari absque alia dispensatione, etiam si mater ei contrarium affirmer. Quia neminem fraudat, & vtiur iure suo, dum fama se, ac publico honore tuetur.

PROBL. XXI.

Adulter tenetur, & non tenetur legitimis amassæ filijs damnum restituere, in eo casu, quod e prolem suam agnoscat, & nullam habet probabilem rationem de contrario dubitandi.

106
Certum mihi adulterum, qui ex aliena vocatione filios suscepit, non teneri ad ullam restitutionem, vel compensationem ag. n. lam pro alimento, & legitima, imo nec pro maio-

ratu aliorum filiorum ex toro legitimo, nisi ei certo, & evidenter moraliter constet, prolem esse suam, non constare autem id moraliter certo, quando probabilem habet rationem dubitandi de contrario. Quia in dubio in materia de iustitia melior est conditio bona fide possidentis. Lessi. lib. 2. de iust. cap. 20. dub. 6. n. 39. Certe tandiu habet probabiliter dubitandi rationem, quandiu fundatur in adulteræ leuitate, in sinistra fama illius, ut si cum alio etiam commisit adulterium: vel si illa quoque dubitet, an filius ex marito sit, an ex adultero. Henricus. lib. 11. cap. 21. num. 3. si soluta mulier cum duobus conuersetur, neuter eorum tenetur credere, prolem esse suam. Imo licet Titius suam esse credat, quod de facie constet indicium; & Sempronius eam suscipiat, nutriet, dote, & dicit non tenetur Titius eam suscipere, nec Sempronio satisfacere: quando quidem ille vel sua leuitate, vel mulieris impostura deceptus est. Quia constat, illam alium admisisse: & tu non teneris adulteræ, aut solutæ credere tibi asserenti, aut iuranti prolem esse tuam. Lessi. 2. de iust. C. 10. dub. 6. num. 39. Sotus l. 4. de iust. q. 7. art. 2. Ast si adulter, vel solutus rebus penatis maiorem probabilitatem habet, prolem esse suam: adhuc existimo, ad nihil teneri. Quia re vera habet adhuc probabilem rationem dubitandi. Fagund. tom. 1. Decal. l. 4. cap. 6. num. 4. Denique si nullam habet dubitandi rationem, quod proles ad eum pertineat, tenetur restituere alimenta illius à tertio anno in posterum, quamvis non suaserit suppositionem, aut imputationem alteri factam. Dixi, à tertio anno in posterum: quia usque ad tertium tenentur matres suos filios alere suis expensis: à triennio autem in posterum patres obligantur. Colligitur ex cap. 1. de conuers. infidel. & probat Gloss. ibi. Iam ad præcipuam deueni difficultatem, utrum adulter teneatur damnum restituere filiis legitimis in eo casu, quo prolem esse suam agnoscit, & nullam habet rationem de contrario ad dubitandi?

Non tenetur, modo non fuerit imputationis author. Quia adulter vera non est causa damni proxima, efficax, & per se, sed est causa remota, & per accidens, nec in adulterij patratione intendebat, ut adultera ea fraude vteretur, vel suppositione, si ex adulterio illo proles nasceretur, nec consilium ad eam fraudem agendam dedit; sed solum interferebat suæ libidinis explere voluptatem. Sic Sotus lib. 4. de iust. quest. 7. art. 2. Henricus. lib. 11. cap. 21. num. 3. litter. T. & Lessi. lib. 2. cap. 10. dub. 6. num. 42. dicit, esse probabilem.

Tenetur plane ad restitutionem pro expensis educationis à triennio & ultra, & pro legitima aliis filiis legitimis, & ea damna rescire, si unde habeat, vel ex tertia suorum bonorum parte, vel aliunde in defectu matris, suæ fuerit author, & suaserit talis imputationis, sine non fuerit. Quia non expedit in re tam nefaria favere adulteris in solisque excusare. Et quia re vera ille adulter causa iniusta iniusti damni fuit, & damnum à parte rei datum fuit iniquo modo, & per iniuriam mariti committendo adulterium cum coniugata: unde moraliter fuit causa efficax damni: Ergo de iure naturali id tenetur rescire. Ita Gutier. l. 1. q. 99. Canonic. cap. 38. num. 33. Sylvest. verb. Adulterium, quest. 5. Cor-

duba sum. quest. 11. dicto 4. Lessi. citat. à num. 42. ad 45. Navar. sum. cap. 14. num. 48. Caiet. 2. 2. qu. 61. art. 6. ad 2. Palud. in 4. dist. 15. Angel. verb. Adulter, §. 4.

Cum his opinor. Quia difficile mihi admodum, hoc damnum secutum fuisse ex adulterio per accidens. Nam cum fraus impositionis sequatur ex adulterio, & ex illo damnum: inde est, quod volens adulterium, necessarium vult fraudem, & damnum; qui autem vult per fraudem damnum alteri dare, & de facto datur tenetur illud rescire. Actio namque adulterij erat contra iustitiam, & ex illa communiter loquendo oritur fraus suppositionis; quare qui vult adulterium, necessarium vult suppositionis effectum, qui ex illo communiter resultat.

CAPVT IX.

Circummutua Mariti, & Vxoris obligatio.

PROBL. XXII.

Tenetur, & non tenetur maritus à patria recessurus secum deferre uxorem si illa eum velit comitari, in iis casibus, in quibus ei licet, ab ea, vel inuisa diuertere.

VAMVIS cohabitatio coniugum sit de iure naturali, & diuino; quia non minor est obligatio cohabitandi, quam reddendi debitum/permittitur tamen viro diu abesse inuita vxore ex causa iusta: verbi gratia, si Princeps eum ad bellum conducatur. Si id necessarium sit ad gubernationem domus, & rem familiarem tuendam. Quia in his ac similibus eventibus irrationabiliter est vxor inuita: neque enim tenetur vir ei morem gerere cum bonorum iactura, aut præbendo se Regi inobedientem. Nam in ipso matrimonij contractu pollicentur sibi coniuges mutuam operam, & ex illo tenetur vir uxorem, & familiam sustentare, ac gubernare. Sanch. lib. 9. de matrimo. d. 4. num. 14. Quæritur autem, an in iis casibus, in quibus maritus licet recedere ab vxore etiam inuita, teneatur secum deferre uxorem, si illum ea velit comitari?

Tenetur plane. Quia cap. Quod super, de Voto, decidit, virum in peregrinatione Terræ Sanctæ abeuntem teneri deferre uxorem illum volentem comitari, ac remanere nolentem. Quod etiam habetur in l. fin. titul. 8. part. 1. Sic nonnulli docti Iurisperiti, quibus videtur, partem hanc ex his textibus clare probari.

Minimè tenetur. Quia cum necessarium multæ expensæ gerendæ sint ad vxoris cum viro profectioem, variæque inde incommoda viro resulant, irrationabiliter vxor erit inuita: nec textus citati cum tanto viri onere sunt exponendi si quidem ratione nituntur. Ita Sanch. l. 9. de matr. d. 4. n. 14. Fagund. de i. Decal. l. 4. c. 7. n. 12. Ego

ELSCOB

Theol Mor

Tom III. I

E IV

77
Non tenetur,
si non fuit
imputationis
author.

108
Tenetur etiam
non fuerit au-
thor imputa-
tionis.

110
Causa scilicet
an.

111
Tenetur quod
damus.

112
Non tenetur.